

Sygn. akt I CSK 2598/22

POSTANOWIENIE

Dnia 30 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z wniosku W. H. i T. H.
z udziałem Z. J. i M. K.
o zniesienie współwłasności,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 30 września 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestniczki Z. J.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej
z dnia 17 sierpnia 2021 r., sygn. akt II Ca 722/21,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania**
kasacyjnego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 17 sierpnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Bielsku Białej oddalił apelację uczestniczki Z. J. od postanowienia wstępnego Sądu Rejonowego w Bielsku – Białej z dnia 18 maja 2021 r., którym oddalony został jej wniosek o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym w sprawie z wniosku W. H. i T. H. z udziałem Z. J. i M. K. o zniesienie współwłasności.

Sąd Okręgowy podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, że stan prawny księgi wieczystej KW nr [...], którą prowadzi Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej dla nieruchomości stanowiącej działki nr 360/2 o pow. 0,1777 ha i nr [...] o pow. 0,1806 ha jest zgodny z rzeczywistym stanem prawnym, gdyż brak jest podstaw do

kwestionowania ważności umowy sprzedaży zawartej pomiędzy M. K. a wnioskodawcami. Zasadą jest bowiem uprawnienie współwłaściciela do zbywania swojego udziału bez ograniczeń a uczestniczce nie przysługiwało w dacie zawarcia umowy prawo pierwokupu, skoro postępowanie dowodowe nie wykazało by prowadziła gospodarstwo rolne na gruncie wspólnym (art. 166 § 1 k.c.).

Podkreślił, że prowadzenie przydomowego ogródka i niewielkiego sadu na własne potrzeby, nie może być kwalifikowane jako prowadzenie gospodarstwa rolnego w przyjętym w orzecznictwie rozumieniu tego pojęcia.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez uczestniczkę Z. J. Skarżąca we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powołała się na przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1,2 i 4 k.p.c.

Jej zdaniem w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne sprowadzające się do pytania: czy dla spełnienia przesłanki prowadzenia gospodarstwa rolnego w rozumieniu art. 166 § 1 k.c. konieczne jest osiąganie z upraw zysku pozwalającego na utrzymanie się w sposób wyłączny z tego źródła lub też w połączeniu z innym źródłem utrzymania, czy też aspekt ekonomiczny jest całkowicie irrelevantny i dla spełnienia tej przesłanki wystarczającym jest przeznaczanie płodów rolnych na własne cele (w tym dla rodziny czy znajomych).

Istnieje także potrzeba wykładni art. 166 § 1 k.c. w zakresie pojęcia „prowadzenia gospodarstwa rolnego” jako budzącego poważne wątpliwości, a to wobec braku definicji legalnej tego pojęcia, co w konsekwencji wywołuje poważne rozbieżności w orzecznictwie.

Niezależnie od powyższego, zdaniem skarżącej skarga jest oczywiście uzasadniona, albowiem Sąd odwoławczy przy rozpoznaniu wniesionej apelacji, dopuścił się naruszenia art. 166 § 1 k.c. w zakresie wykładni pojęcia „prowadzenia gospodarstwa rolnego”.

Wnioskodawcy w odpowiedzi na skargę kasacyjną wnieśli o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa. Zagadnienie nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, i z 30 kwietnia 2015 r., V CSK 598/14, niepubl.).

Oparcie natomiast wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyrażnie wskazane

przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć.

Zagadnienie prawne i wątpliwości wykładnicze sformułowane przez skarżącą nie spełniają wyżej sprecyzowanych w judykaturze Sądu Najwyższego wymagań.

Skarżąca identyfikuje przesłankę istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) z przesłanką wykładni przepisów prawa (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) Ponadto w lakonicznym uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania ograniczyła się do sformułowania pytania, nie przeprowadzając żadnego pogłębionego wywodu prawnego z podaniem doktrynalnego lub orzeczniczego źródła swoich wątpliwości dla wykazania, że stanowi ono istotne zagadnienie prawne wymagające wykładni art. 166 § 1 k.c. Jego ujęcie - ograniczone do przedstawienia własnego poglądu w opozycji do stanowiska prawnego Sądu drugiej instancji - wskazuje na odniesienie go do okoliczności konkretnej sprawy i dążenie do uzyskania tą drogą poglądu, który miałby służyć jej rozstrzygnięciu, nie zaś na istnienie w tym zakresie ogólnego problemu związanego z wykładnią prawa.

Nie wykazuje zatem, że w sprawie ujawniło się zagadnienie wykładnicze o problemowym czy precedensowym charakterze, którego wyjaśnienie wymagałoby zaangażowania Sądu Najwyższego i sprzyjało rozwojowi prawa. Skarżąca nie formułuje nowego, dotąd nie rozstrzygniętego problemu wykładniczego, lecz zarzuca Sądowi Okręgowemu błędne zastosowanie prawa materialnego przez przyjęcie, że nie przysługiwało jej prawo pierwokupu o którym mowa w art. 166 § 1 k.c.

Ponadto w orzecznictwie Sądu Najwyższego stwierdzono, że do ustawowych przesłanek skorzystania z prawa pierwokupu należy sprzedaż udziału w nieruchomości rolnej (art. 46¹ k.c.) lub części tego udziału oraz prowadzenie na wspólnym gruncie gospodarstwa rolnego w rozumieniu art. 55³ k.c. Definicja gospodarstwa rolnego była już przedmiotem wyjaśnień Sądu Najwyższego. Stwierdzono między innymi, że do działalności wytwórczej w rolnictwie nie można zaliczyć efektów rzeczowych powstających w znikomej ilości na tzw. samozaopatrzenie, albo dla zaspokojenia osobistych upodobań uprawnionego do gruntu (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 2 czerwca 2000 r., II CKN 1067/98,

OSP 2001, nr 2, poz. 27, z 24 czerwca 2013 r., II UK 399/12, OSP 2014, nr 5, poz. 52, i z 15 lutego 2008 r., I CSK 376/07, OSNC – ZD 2008, nr 4, poz. 117).

Kwestia natomiast czy w okolicznościach konkretnej sprawy współwłaściciel w dacie sprzedaży udziału we współwłasności gospodarstwo rolne faktycznie prowadzi, nie stanowi problemu prawnego powstałego na tle wykładni art. 166 § 1 k.c., którego rozstrzygnięcie niezbędne dla sprawy, stwarza realne i poważne trudności, przekraczające poziom występujący zwykle w przypadku każdego procesu decyzyjnego sądu orzekającego w konkretnej sprawie.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) należy natomiast rozumieć sytuację, w której skarga jest uzasadniona w sposób ewidentny, wskazując na rażące i poważne uchybienia zaskarżonego orzeczenia, które są możliwe do stwierdzenia bez konieczności prowadzenia bardziej złożonych rozumowań. Jedynie w takim wypadku możliwa jest kontrola prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji w postępowaniu kasacyjnym. Obciążenie go oczywistą i istotną wadą wskazuje, że usunięcie tego orzeczenia z obrotu leży w interesie publicznym – a tym samym, że może dojść do realizacji celu skargi kasacyjnej, jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 kwietnia 2013 r., III CSK 67/13, niepubl. i z 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 8 października 2015 r., IV CSK 189/15, niepubl. i przywołane tam orzecznictwo).

Bliższa analiza uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala przyjąć, by skarga była – w powyższym rozumieniu – oczywiście uzasadniona.

Po pierwsze, w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała na jej oczywistą zasadność oraz na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego i wątpliwości wykładniczych. Wobec kształtu tych przesłanek nie jest możliwe jednoczesne skuteczne wykazywanie, że w sprawie istnieją wątpliwości interpretacyjne dotyczące przepisów prawa i że

skarga oparta na naruszeniu tych przepisów jest oczywiście uzasadniona (zob. m. in. postanowienia Sądu Najwyższego z 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14, niepubl. i z 10 kwietnia 2013 r., III CSK 67/13, niepubl.). W tym zakresie uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawiera wewnętrzną sprzeczność, nie ulega bowiem wątpliwości, że ta sama kwestia nie może stanowić źródła zagadnienia o problemowym i niejasnym charakterze i zarazem podstawę ewidentnej zasadności skargi kasacyjnej, możliwej do stwierdzenia, bez prowadzenia bardziej złożonych rozumowań.

Po drugie, skarżąca odniosła tę przyczynę kasacyjną do zarzutów naruszenia art. 166 § 1 k.c., ale w przedstawionym lakonicznym uzasadnieniu wniosku brak jest takich argumentów, które wskazywałyby na rażące naruszenie prawa w ustalonym przez sąd drugiej instancji i wiążącym Sąd Najwyższy stanie faktycznym (art. 398³ § 3 i 398¹³ § 2 k.p.c.). Sąd Najwyższy na etapie przedsądu nie bada przy tym podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.), a jedynie wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jego uzasadnienie (art. 398⁴ § 2 k.p.c.), które stanowią odrębne elementy konstrukcyjne skargi kasacyjnej. Skarga kasacyjna winna być zatem tak zredagowana i skonstruowana, by Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w jej podstawach lub ich uzasadnieniu elementów kreatywnych skargi. Skarżąca powinna podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona i w czym – w jej ocenie – wyraża się ta „oczywistość”, a czego nie uczyniła. Równocześnie, uzasadnienie przedstawione przez Sąd Okręgowy nie pozwala stwierdzić oczywistych i rażących uchybień, które mogłyby odpowiadać analizowanej przesłance. Przyjęcie przez Sąd Okręgowy, że uprawa warzyw i owoców w przydomowym ogródku i sadzie na własne potrzeby nie spełnia wymogu prowadzenia gospodarstwa rolnego w rozumieniu art. 166 § 1 k.c. nie przemawia za oczywistą zasadnością skargi.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

Orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego pozostawiono zgodnie z art. 108 § 1 w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c. sądowi, który wyda orzeczenie

kończące postępowanie w sprawie, skarga kasacyjna dotyczyła bowiem orzeczenia rozstrzygającego apelację od postanowienia wstępnego.

[as]